

איך מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל נהיה גדול הדור?

עד סוף ימיהם.
ומספר שפעם הגיע לשיבה אדם זקן שלמד עם **מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל** בבחרותו בסלוצק אצל **מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל**, לפני מלחמת העולם הראשונה.
ואמר אותו אדם, שהיום כולם מכירים את הרב שך כגדול הדור, אבל אז עדיין לא ראו עליו דבר מיוחד.
אולם בדבר אחד הוא זוכר שהיה מיוחד ושונה מכולם, שכל הזמן הוא הלך אחרי רבי איסר זלמן, ודיבר איתו ושאל אותו, ולא עזב אותו.
ובאמת שימוש חכמים - זו הסיבה שהוא נהיה גדול הדור, בזכות הקנין של שימוש החכמים!!

אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש, שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה. [טז:]

מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א דיבר על טעות נפוצה אצל צעירים - שברגע שהם מקבלים קצת הבנה ומצליחים לומר סברות, חושבים שאין להם צורך לקבל מרב.
נדמה להם שהם כבר יכולים לעלות במעלות התורה ולהתעלות ברמת ההבנה בעצמם, כי יש הרבה ספרים ומראי מקומות - שעוזרים ללימוד עצמאי, בלי שימוש חכמים.
זו טעות גדולה מאד - וידוע שכל אדיר התורה התבטלו ושימשו את רבותיהם כל חייהם - כמו רבי ברוך בער ששימש את רבי חיים עד סוף ימיו, וכן הרב שך שימש את החזון איש והבריסקער רב

מה חשב מרדכי על כשהורכב על הסוס?

וחשב לעצמו - 'כבוד של שיכורים' מה זה יתן ומה יוסיף לי?
מסופר על בחור שניגש של **הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצוק"ל**, שהיה מפורסם בענוותנותו, ושאל איך הרב מתגבר על מידת הענווה, בזמן שנכנס לחתונה והמוני תלמידיו שרים ורוקדים לכבודו?
חיך אליו הגרש"ז ואמר זה כבוד? אם יש נסיונות של כבוד, זה בזמן שאדם ענק כמו **הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל** מתקשר מחו"ל לשמוע מה דעתי בנושא הלכתי.
אבל כשאני רואה כמה בחורים צעירים ממני בעשרות שנים, נהנים לפזז ולרקד, מה שייך כאן כבוד?

ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, כי הוה נקיט ואזיל בשבילא דבי המן חזיתיה ברתיא דקיימא אאיגרא סברה האי דרכיב אבוה והאי דמסגי קמיה מרדכי, שקלה עציצא דבית הכסא ושדיתיה ארישא דאבוה, דלי עיניה וחזת דאבוה הוא נפלה מאיגרא לארעא ומתה, והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך אמר רב ששת ששב לשקו ולתעניתו. [טז:]

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל אמר פעם - מה חשב מרדכי בשעה שהמן הרכיב אותו על הסוס, והעניק לו כבוד מלכים?
מרדכי ודאי היה שקוע באיזה רמב"ם על הסוגיה שעסק בה...

מה אכפת לאוהביו של המן - למה ישראל נמשלו?

ואחד, והם נחשבים ככוכבים שכל אחד מהם מאיר, אבל בזמן שלא עוסקים בתורה, נמשלים לעפר.
מעתה מובן - שאחרי שהמן סיפר להם את כל מה שאירע לו - כולל המפגש עם מרדכי בתוככי בית המדרש, שם מצא אותם עוסקים בפרשת השקלים שהקדימו את שקליו.
אמרו לו אוהביו, אם הם עוסקים בתורה, ממילא הם בעלי מעלה גבוהה יותר, ונמשלו לכוכבים - לכן 'נפל תפול לפניו', כי כל הכח של עמלק הוא רק בזמן "כאשר תריד" כשלא עוסקים בתורה.

כי נפל תפול לפניו דרש ר' יהודה בר אלעאי שתי נפילות הללו למה? אמרו לו אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים, כשהן יורדין יורדין עד עפר וכשהן עולין עולין עד לכוכבים. [טז:]

יש להבין מה באו אוהביו של המן לומר לו: ומה משנה להם למה נמשלו ישראל?
מסביר **הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א** ע"פ מה שכתב האור החיים לבאר מתי נמשלו לכוכבים ומתי לעפר.
שבזמן שישראל עוסקים בתורה, מתרוממת מעלתו של כל אחד

במה קינאו אחי יוסף?

רומז לבנימין על מרדכי, הרי למעשה הוא נותן לו יותר מכל האחים?
הגר"א מתרץ שהחליפות שבנימין קיבל היו גרועות משל האחים - עד שחמישתם יחד היו שווים כחליפה אחת של שאר האחים.
אמנם בשאלה היתה הבנה שבנימין קיבל יותר - ולכן עלתה הפליאה מדוע הפלה אותו על פניהם: אבל ברגע שהוסבר הרעיון של השינוי והרמז שטמון בו - ניתן להבין שבאמת המתנות היו זהות בשווין, והשינוי בא רק לרמוז.
הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א תירץ באופן אחר -

לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימן נתן חמש חליפות אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו? דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, אמר רבי בנימן בר יפת רמז רמז לו - שעתיד בן לצאת ממנו, שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו' {בראשית מה-יד} [טז:]
יש להתבונן איך נפתרת בעית הקנאה בין האחים - בכך שיוסף

שהרי ברור ופשוט שהאחים בעוצם גדלותם ודאי שלא קינאו בריווח הכלכלי, שיוסף התעשר בחמש סלעים יותר מהם... הקנאה היתה במשמעות של הנתניה - שיעקב אע"ה אוהב אותו יותר מהם, והעדיפות בכתנות היתה ביטוי לאהבתו - וזה מה

שעורר את הקנאה.

ומעתה מיושב, שבזמן שהנתניה המחומשת באה לרמוז לבנימין, על מעשי זרעו, הוא מגלה שאין כאן אהבה יתרה לאחד על פני שאר אחיו - וממילא אין מקום לקנאה!

מדוע האחים נזכרו בחורבן בדיוק כשנפגשו?

רק כאשר נפגשו והשלימו, הגיעו לשמחה גדולה שרוממה אותם וזכו להשראת השכינה - וכך ראו את המקדשות שאמורים ליפול בחלקו של כל אחד, אך גם את חורבנו - וממילא בכו.

רבי מרדכי פורגמנסקי זצוק"ל הוסיף להסביר, שדמעות גיל בשעת שמחה נובעות מהעצב על כך שהיא אמורה להסתיים, אם כן זה היו אלו דמעות רגילות בשעת השמחה על הזכות שתהיה ותסתיים.

וע"פ דבריו מסביר את מה שמבקשים שה' ימחה דמעה מעל יכלי פנים, הכוונה גם לדמעות גיל - שלעתיד לבוא כל שמחה תהיה מושלמת, מבלי שהצער על הסוף יאפיל ברקע.

ויפול על צוארי בנימן אחיו כמה צוארין הו ליח לבנימין אמר רבי אלעזר בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחבר ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף ועתידי ליחבר. [טז:]

יש להבין מדוע דווקא בשעת המפגש המרגש בין האחים - מצאו זמן לבכות על חורבן המקדש?

מסביר **המהרי"ל דיסקין זצוק"ל** שהרי אין השכינה שורה מתוך עצבות, והנושא של יוסף היסב צער ועגמת נפש מרובה לאחים במשך כל השנים.

מה מצא יעקב בישיבת עבר - יותר מביתו של יצחק?

המשמעת שלו היא "להתעלות" - להיות נעלה, להיות נעלה, לא יתכן, מבלי להיות מחונך, ולהתחנך לא יתכן, מבלי ישיבה. גם כשאברהם זקן, לא יתכן כי יחיה ללא ישיבה, כי אברהם אינו חי בלי ה"שטייגן", ו"שטייגן" לא יתכן מבלי להמשיך להתחנך, בלי סוף, וכל זאת לא יתכן מבלי ישיבה.

הגר"מ ממחיש את הדברים במשל: מאךדהו נשלח להעביר משא כשחזר החל מתרברב ומפרט:

- ראשית עברתי את כל הדרך, מבלי שקיבלתי אף דו"ח משטרתי אחד...

- שנית, בכל הדרך, לא הרגתי איש... ואפילו לא פצעתי...

- שלישית, לא קרתה לי שום תקלה, המנוע כאילו יצא עתה מבית החרושת, והגלגלים כמעט חדשים, ושום תקר לא קרה לי...

יפה, יפה מאד, החמיא המשלח, ושאל ומה עם המשלוח, כיצד הוא הגיע לתעודתו? - אוי, את המשלוח, במקרה, שכחתי להעמיס...

חדל אישים שכמוך, הרעים עליו המשלח בקולו, וכי זו היתה השליחות - הלא השליחות מתבטאת, בתוכן המשא שהיה עליך להעביר במשאית... ולא באי גרימת מוות או פציעות...

כך בדיוק, יבא האדם לפני כסא הכבוד, ויטען... לא עברתי על מאכלות אסורות, על עבירות, על מצוות... - חדל אישים שכמוך, יאמרו לו, ומה עם המשא המוטל על שכמך... וכי לכך הורידוך לזה העולם שלא תעשה רפורטים... - מה עם ה"שטייגן" שלך? הלא זו היא השליחות!

ודאי שזה עצום. אבל אין זו השליחות. השליחות היא ההתעלות שלך. עצם בנין הווייתך... וכל זה עושים רק בישיבה.

אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש, דאמר מר למה נמנו שנותיו של ישמעאל? כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב וכו', אלא ש"מ ארבע עשרה שנים דהוה בבית עבר לא חשיב להו, דתניא היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע עשרה שנה. [טז:]

יש להבין מה חסר ליעקב בביתו הגדול של אביו? ומדוע עזב אותו לטובת ישיבתו של שם ועבר? וכי לא די לו במה שספג מרוחו של יצחק אע"ה?

מסביר **הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א** את מה שאפשר לרכוש בישיבה, אי אפשר לרכוש בשום מקום אחר, גם לא אצל יצחק ורבקה... כי הישיבה היא "יצירה" מיוחדת במינה, הישיבה אינה בית ספר, אינה מקום ללימוד הלכות, או לרכישת מקצוע, אינה "מקום" לרכישת ידיעות, אף לא לרכישת "דרך".

הישיבה היא "בית אולפנא", "בית-חינוך" - מתחנכים! חינוך מחדיר את כל הנלמד, להיות חלק מעצם הוויתו של המתלמד, בהלכה, באגדה, במוסר, ביראת שמים, במדות.

אמנם יתכן ללמוד את כל אלו. יתכן גם לדעת אותם על בוריים. אך יתכן גם להתחנך בכל אלו. ולהתחנך פירושו להיות אותם... "להיות" למדן, ירא שמים, בעל מוסר, בעל מדות.

המקום הבלעדי המכשיר לכך, הוא הישיבה, לכן, מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו.

שליחותו של האדם מישראל, ובפרט בן תורה, בעולם הזה, הינה שליחות של "שטייגן".

מה זה "שטייגן"? זה משהו שאין לו ביאור נכון בשפה אחרת...

צריך לחשוב על הזכות הנפלאה לעשות רצון ה'

במשך כל התפילה, אבל ודאי שניתן להתאמץ יותר - אדם צריך מידי פעם לעצור, ולהתבונן איך הוא יכול להתקדם.

לחשוב על הזכות הנפלאה לעשות רצון ה', ועל המעלה העצומה שיש לנו אפשרות לעשות נחת רוח לבורא יתברך - השמחה נתן לו כוחות להתרומם, ויושפע עליו רוח טהרה ממרום.

אמר רבי יוחנן ואמרי לה במתניתא תנא במאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר. [יז:]

מן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל היה אומר שהמחשבה וההתבוננות בדברי הגמרא הללו אמורים לתת חיזוק גדול בתפילה - להבין שיש בכל מילה קדושה עצומה שיצקו לתוכה אותם קדושי עליון כשקבעו אותה.

כל תיבות התפילה בנויות על יסודות טהורים של אמונה, וכשאדם אומר אותם עם לב, הוא מחדיר לעצמו את הקדושה העצומה שנסוכה בהם.

אמנם לא מכל אחד ניתן לדרוש שיצליח להתבונן בריכוז מושלם

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל

ניתן לפנות לכתובת: peninim88@gmail.com

הפניינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים